

Ковальова Євгенія

Науковий керівник – Альошина О. А., кандидат історичних наук, доцент

ДОСВІД ФУНКЦІОНУВАННЯ ВІЙСЬКОВОГО КАПЕЛАНСТВА В ФРАНЦІЇ

У статті розглянуто досвід організації та функціонування служби військових капеланів у збройних силах таких країн як Франція, Німеччина, Великобританія, Польща. Проаналізовано функціонування служби військових капеланів щодо сприяння забезпеченню морально-психологічної підготовки військовослужбовців.

Ключові слова: *військові капелани, збройні сили, державна підтримка, релігійні організації.*

The article reviews the experience of the organization and functioning of the service of military chaplains in the armed forces in France. Analyzed the service operation of military chaplains on providing moral and psychological training of soldiers.

Key words: *military chaplains, military powers, state support, religious organizations.*

Дослідження служби військових капеланів, розкриває те, що вони не лише задовольняють релігійні проблеми військовослужбовців, а й включені в систему ідеологічного та психологічного виховання колективу, незалежно від релігійної приналежності та життєвих орієнтирів. Капелани намагаються виховати та підтримати патріотичних дух воїна, навчитися чітко розмежовувати добро від зла та керуватися у житті порадами наставників.

Військове капеланство стрімко розвивається за кордоном та впливає на становлення інституту військового капеланства в Україні. На жаль, великий проміжок часу Україна знаходилася під режимом радянського тоталітаризму – періоду, коли насаджувалася ідеологія безбожжя, що особливо відображається у військовому середовищі. На сьогодні душпастирська опіка – це лише місіонерська діяльність священників, котрі присвятили себе служінню. Влада не підтримує бажання церкви допомагати військовослужбовцям, тому жодних державних підтримок вій-

ськові капелани не отримують та залишаються на рівні церковних місіонерів.

Розвиток військового капеланства у Франції приносить результати своєї праці, змінюючи життя солдатів. Наукове обґрунтування дослідження діяльності капеланів, розкриває напрями, форми та методи функціонування, що відповідають сучасним демократичним європейським вимогам. Дослідження даної теми проводилося такими українськими науковцями, як Ю.Білієнком [1], С.Здіоруком [2], С.Мозговой [3], Mark Noilman [4], С.Ярмусем [5].

Термін «капеллан» виник за часів життя святого Мартина (архієпископ міста Тур) 317-397 роки, коли він був офіцером на військовій службі в Галлії. Побачивши жебрака, котрий не мав вбрання прикритися від холоду Мартин розірвав надвоє свій військовий плащ «капу» і одну половину віддав жебракові. Цей жебрак явився йому уві сні в образі Ісуса Христа. Після чого друга половина капи св. Мартина стала предметом вшанування у французькій армії. Для неї був створений похідний храм, який назвали «капеллою», а священника, який служив у цьому храмі, почали називати «капелану» лат. *capellanus* (капелан) [1]. У 742-743 р. у м. Регенсбурзі (Німеччина) на першому східно-франкському соборі ухвалено рішення про участь священників у військовій службі із застереженням про заборону носіння ними зброї і безпосередньої участі в бойових діях. З того часу капелани присутні у більшості армій світу, а їх правовий статус закріплений у внутрішньодержавних й у міжнародних законах.

Одного разу святий Мартін Турський ішов по дорозі і зустрів злидня, який попросив дати йому одяг. Підозрюючи підвох, Святий взяв свою капу (елемент одягу священників) і порвавши її надвоє (самому ж треба в чомусь ходити) віддав половину злидарю, а другу лишив собі. Коли він втомлений з дороги вирішив подрімати, стало ясно, що підвох таки був. Уві сні до нього з'явився Ісус одягнутий в обривок капи. Зміст розмови між Святим Мартіном і Спасителем лишився між ними, але після цього друга частина капи, що лишилася у Святого, була оголошена священною реліквією. З часом, з подачі Карла Великого, франкські королі брали її у військові походи. Священик, що оберігав реліквію став зватися капеланом – «хранителем капи» [1].

Згідно з Женевською конвенцією 1949 р. священнослужителі не вважаються особами, які беруть участь у бойових діях і збе-

рігають цей статус потрапляючи у полон, де мають право продовжувати своє служіння серед полонених. Під час військових дій їх, як і лікарів міжнародними законами заборонено вбивати.

На сучасному етапі релігії надається все менше значення. Ми звикли самотужки вирішувати та керувати своїм життям, не сподіватися ні на Бога ні на будь – яку іншу силу. Тим не менш в армії картина міняється, бо тим, хто служить, особливо в гарячих точках, чітко зрозуміло, що не все в цьому світі так просто і легко і непогано було б заручитися підтримкою Бога. Для прикладу, в цілком секуляртивній Великій Британії, де за носіння хрестика тебе можуть звільнити з роботи, віруючими себе визнає 90 % військовослужбовців.

На сьогодні капелани відіграють роль духовних пастирів солдатських душ. Існують центральні органи військового капеланства при арміях (наприклад, Рада по справах капеланів (США), Королівська служба військових капеланів (Велика Британія), Єпископат Збройних сил (Франція), Військовий ординат Бразилії тощо). Носити зброю капеланам заборонено, тому як правило до них приписують солдата, який охороняє їх і допомагає при службі [5].

Значення капеланства у французькій армії визначається тим, що інститут військового священства був заснований у Франції едиктом Карла Великого 742 року. До обов'язків капеланів, згідно з цим едиктом, входило служіння мес під час бойових дій і відспівування загиблих воїнів [3]. У 1539 р. король Франциск I заснував службу капеланів в армії і на флоті, а в 1555-му наказом Генріха II військові священники були закріплені за кожним полком і загоном. Людовик XIV наказав будувати церкви у кожній фортеці. В 1793 р. під час Великої французької революції служба капеланів у французькій армії була скасована, а вже в 1805-му знову відновлена Наполеоном. Навіть після відокремлення Церкви від держави у Франції в 1905 р. основні положення у законодавстві щодо капеланів залишилися без змін [4].

«Декретом про консисторську конгрегацію» від 26 липня 1952 р. у збройних силах був створений вікаріат, що об'єднував служби головних військових священників у сухопутних військах, ВПС і ВМС під керівництвом архієпископа Паризького [2].

У 1967 р. вікаріат у збройних силах був виведений з-під керування архієпископа Паризького, і його очолив перший вікарій збройних сил. Указом Папи Римського від 21 квітня 1986 р. ста-

тус служби був підвищений, вікаріат перетворено на єпископат, відповідно були введені найменування «епархія збройних сил Франції» і «єпископи у збройних силах» [1].

У Франції капелани перебувають на державному забезпеченні, оскільки релігія визнається як чинник державної безпеки, що сформувала національну культуру і забезпечує психологічний комфорт суспільства, прищеплює громадянам високі моральні цінності, визначає характер економічного та політичного розвитку держави [3]. Основним завданням капеланів, окрім духовного наставництва моральної підтримки військовослужбовців, є запобігання стресовим ситуаціям. Крім того, вони зобов'язані звершувати церковні обряди, брати участь у проведенні військових свят і урочистостей, надавати товаришам по службі допомогу в підборі й вивченні релігійної літератури, організовувати групові та індивідуальні бесіди на релігійні теми, відвідувати госпіталі й гауптвахти з метою втішання страждених, брати участь у виховній роботі з членами сімей солдатів і офіцерів.

На сьогодні керують епархією збройних сил єпископська, церковна, національна пастирська, економічна та фінансова ради. Для підсилення виховного ефекту при епархії французьких Збройних сил була створена комісія з виховання, яка надає допомогу єпископській раді у контролі за самовихованням і моральним станом кожного військовослужбовця [2].

Особливо, слід відзначити діяльність французьких капеланів на ниві благодійності. Під їхнім безпосереднім керівництвом була створена Асоціація друзів військового духовенства Збройних сил Франції, й у 1956 р. при ній виникла благодійна організація, що займається доглядом за хворими, пораненими й інвалідами, названа «Притулок Богоматері». Ця організація, очолювана єпископом збройних сил, об'єднує як діючих військовослужбовців, так і вже звільнених в запас, а також членів їхніх сімей та інших цивільних осіб [5].

Загалом слід зазначити, що основний обов'язок французьких капеланів – діяльність з духовного вдосконалення військовослужбовців; за патріотичне ж виховання відповідають командири.

Отже, стрімкі зміни військово-політичної ситуації у світі, а також розвиток засобів і способів збройної боротьби, повертають нас до тих часів, коли перемогу визначали в основному духовні й моральні сили військ. Очевидно, що без опори на одвічні християнські цінності вся система духовно-морального вихо-

вання військовослужбовців, у тому числі й офіцерських кадрів, може зазнати невдачі.

Сьогодні, як ніколи, актуальні слова генерала П. Краснова: «Держава, яка відмовляється від релігії і від виховання своєї молоді у вірі в Бога, готує собі загибель у матеріалізмі й егоїзмі. Вона матиме несміливих солдатів і нерішучих керівників. У день великої боротьби за своє існування вона буде переможена людьми, які свідомо йдуть на смерть, тому що вірять у Бога і безсмертя своєї душі» [4].

Отже, служба військових капеланів у збройних силах Франції має тривалу історію та досвід функціонування, який з кожним днем поповнюється. Розроблена особиста програма напрямків діяльності душпастирської опіки, але ціль у кожного одна: виховати та підтримати духовно-патріотичний дух військовослужбовця. Збройні сили іноземних держав мають релігійну підтримку завдяки інституту військового капеланства та через міжнародні релігійні організації. Військові священики виконують подвійну функцію: забезпечують реалізацію духовних потреб військовослужбовців та консультують командирів стосовно бойового духу та морального стану солдат. Європейські країни, у яких є інститут військового капеланства повноцінно функціонують і розвиваються, надаючи капеланам державну підтримку та всіляку допомогу.

Список використаних джерел та літератури:

1. Білієнко Ю. Військових капелани / Ю. Білієнко. – К., 1997. – 46 с.
2. Здіорук С.І. Яремчук В.Д. Духовно-гуманітарні аспекти стратегії розвитку військових формувань / С. Здіорук. – К. : НІСД, 1995. – 52 с.
3. Мозговой С. Данилов Н. Роль института военных священников в зарубежных армиях / С. Мозговой // Зарубежное военное обозрение. – М., 1997. – № 3. – С. 11-13.
4. Ярмусь С. Збройні Сили і феномен військового капеланства // Армія і духовність: свобода совісті та відродження. Матеріали міжнарод. науково – практичної конференції / С. Ярмусь. – М., 1995. – 111-112 с.
5. Mark Noilman. France dministrative orders. – Е.,12.07.1998.